

Beleidsamenvatting JPI Urban Europe project FLOODLABEL

Huiseigenaren beter informeren over overstromingsrisico's

15 juli 2020

Door: Dr. Patrick Witte, project coördinator FLOODLABEL, Universiteit Utrecht

Publiekssamenvatting

De recente overstromingen in Venetië en andere delen van de wereld benadrukken de urgentie van adequaat overstromingsmanagement. Hoewel overstromingen één van Europa's duurste natuurrampen zijn, is er relatief weinig aandacht voor dit fenomeen in discussies over duurzame en toekomstbestendige steden. Wonen in laaggelegen stedelijke regio's (zoals de Randstad) is vanuit het oogpunt van klimaatverandering echter niet zonder overstromingsgevaar. Toch zien we dat veel burgers – en in het bijzonder huiseigenaren – weinig tot geen besef hebben van de risico's die het wonen op een dergelijke plek met zich meebrengt. Tegelijkertijd lopen overheden in toenemende mate aan tegen de grenzen van hun mogelijke ingrepen. Traditionele methoden moeten steeds meer vervangen worden door slimme en innovatieve oplossingen. Coproductie van maatregelen door overheden en individuele burgers lijkt in zo'n situatie de beste strategie, echter vraagt dit ook bereidwilligheid tot het nemen van maatregelen.

Het FLOODLABEL is een nieuwe tool om huiseigenaren bewust te maken van overstromingsrisico's en ze te informeren over en te stimuleren tot passende preventiemaatregelen.

Deze beleidsamenvatting (policy brief) is als volgt opgebouwd. Het eerste deel beschrijft het belang van deelname van huiseigenaren aan overstromingsrisicobeheer. Het tweede deel geeft een overzicht van een casestudy. Het geeft aan waarom huiseigenaren momenteel weinig of geen maatregelen aan hun huis nemen welke uitdagingen dit met zich mee brengt. Deel drie beschrijft hoe de FLOODLABEL-tool helpt om deze uitdagingen het hoofd te bieden. De laatste sectie geeft aanbevelingen aan verschillende belanghebbenden en langetermijnperspectieven van het project.

Waarom moeten huiseigenaren worden betrokken bij het beheer van overstromingsrisico's?

Woongebieden in vele uithoeken van de wereld worden momenteel geconfronteerd met een verhoogd overstromingsrisico door voorspelde zeespiegelstijging, toenemende hevige regenval en stijgende grondwaterstanden. Om steden te beschermen tegen overstromingen en andere soorten overstromingen, moet de traditionele door de overheid geleide bescherming tegen overstromingen worden aangevuld met eigen aanpassing van huiseigenaren aan hun eigendommen. Bovendien behoren overstromingen tot de duurste natuurrampen van Europa. De schadekosten van deze overstromingen kunnen aanzienlijk worden verlaagd door de veerkracht van individuele gebouwen te vergroten. De verantwoordelijkheden hierbij verschuiven geleidelijk naar een meer geïndividualiseerd niveau. Deze verschuiving beoogt meer betrokkenheid van bewoners, in de zin dat van hen wordt verwacht dat zij hun woning aanpassen om overstromingsschade te voorkomen en verantwoordelijkheid te nemen bij het minimaliseren van het overstromingsrisico.

Hoewel informatie over overstromingsrisico's en mogelijke maatregelen algemeen beschikbaar is, zijn huiseigenaren zich zelden bewust van de urgentie van overstromingen, bereiden ze zich vaak niet voldoende voor en implementeren ze zelden aanpassingsmaatregelen. Wat huiseigenaren als hun verantwoordelijkheid zien, is hierbij dus van bijzonder belang. Het is echter moeilijk gebleken om de betrokkenheid van huiseigenaren bij overstromingsrisicobeheer te vergroten.

Waarom ondernemen huiseigenaren geen actie tegen overstromingen?

In dit Europese project ('FLOODLABEL') zijn verschillende empirische onderzoeken gedaan met huiseigenaren met overstromingsrisico om te begrijpen waarom huiseigenaren momenteel weinig tot geen actie ondernemen. In Nederland, Duitsland, België, Oostenrijk en het Verenigd Koninkrijk zijn verschillende case studies geanalyseerd. In deze beleidssamenvatting wordt vooral ingegaan op het onderzoek dat is uitgevoerd in Nederland en het Verenigd Koninkrijk. Het onderzoek richtte zich op woongebieden die kunnen worden getroffen door verschillende soorten overstromingen (rivier, water, grondwater, riolering).

De resultaten laten zien dat er ten minste drie mogelijke redenen zijn waarom huiseigenaren geen actie ondernemen en dat daarmee samenhangend vier uitdagingen zijn:

1. De eerste reden is dat huiseigenaren zich relatief weinig bewust zijn van hun individuele overstromingsrisico en daardoor onvoldoende voorbereid zijn op een overstromingsgebeurtenis. De eerste uitdaging is dus om het **bewustzijn van overstromingsrisico's voor huiseigenaren te vergroten**;
2. Ten tweede is er informatie over het overstromingsrisico beschikbaar, hoewel deze over het algemeen deskundige kennis vereist om volledig te begrijpen en daarom niet aansluit bij het grote publiek. Het expertperspectief komt niet overeen met de communicatiebehoeften van huiseigenaren. Bovendien zijn huiseigenaren een divers publiek. Eén benadering kan niet voorzien in de afzonderlijke behoeften van zo'n divers publiek. Een *one-size-fits-all* communicatie-aanpak is niet geschikt om huiseigenaren te informeren over hun risico. De tweede uitdaging is dus het **dichten van de kloof tussen expert- en lekenkennis**;
3. Ten derde, zien huiseigenaren overstromingsrisicobeheer vaak als een verantwoordelijkheid van de overheid. De overheid is verantwoordelijk voor het onderhoud van dijken en andere waterkeringen, maar huiseigenaren weten vaak niet hoe ze het overstromingsrisico zelf kunnen verminderen. Een **verschil in begrip van verantwoordelijkheid tussen overheid en huiseigenaren** veroorzaakt beperkingen en belemmert effectief overstromingsrisicobeheer. Daarom is de derde uitdaging het overbruggen van de kloof tussen wat huiseigenaren van overheden verwachten te doen en wat overheden daadwerkelijk doen, en bovendien hoe huiseigenaren kunnen bijdragen aan wat overheden momenteel doen om het risico op overstromingen te minimaliseren;
4. De laatste uitdaging is de mogelijke transitie van overstromingsrisicobeheer naar een **benadering gericht op veerkracht ('resilience')**. Nu hebben huiseigenaren de neiging om afstand te nemen van verantwoordelijkheid vanwege de bovengenoemde redenen. Overstromingsrisicobeheer omvat doorgaans de door de staat geleide praktijk en het betrekken van marktpartijen bij de besluitvorming. Momenteel is er een kloof tussen wat van huiseigenaren wordt verwacht en wat huiseigenaren denken te kunnen doen om bij te dragen aan het beheer van overstromingsrisico's.

Het FLOODLABEL prototype

De bovenstaande uitdagingen bieden een kans voor meer betrokkenheid van huiseigenaren bij de aanpassing aan overstromingsrisico's. De FLOODLABEL-tool is ontwikkeld om deze uitdagingen het hoofd te bieden. Kortom, het FLOODLABEL prototype is een web-GIS-gebaseerde tool die huiseigenaren informeert over hun specifieke overstromingsrisico en individuele maatregelen voor aanpassing van hun huizen.

De tool is beschikbaar via onze projectwebsite: www.uu.nl/floodlabel

Het is een openbare website waar mensen hun postcode kunnen invoeren om gratis toegang te krijgen tot een specifieke overstromingsrisicobeoordeling voor hun woonlocatie. De risicoberekening is onderverdeeld in vier soorten overstromingsrisico's; regen-, rivier-, grondwater- en rioolwateroverlast. Dit leidt tot één cumulatief label van groen tot rood (A tot E). Voor de specifieke soorten overstromingen wordt een sub-label aangegeven, ook met een bereik van A tot E.

← Soembastraat 2, 3312HV, Dordrecht

Floodlabel: C

U bent goed beschermd tegen de meeste typen overstromingen door de goede ligging van uw woning.

Dit is een voorlopig label gebaseerd op openbare data over de maximale waterdiepte per type overstroming. De kans dat deze overstroming plaatsvindt is niet meegenomen in het label. Klik verder om uw label aan te passen naar uw woning en om te kijken wat u zelf kunt doen voor uw veiligheid tegen water.

Neerslag Rivier Grondwater Riool

Uw omgeving

Neerslag (meter)

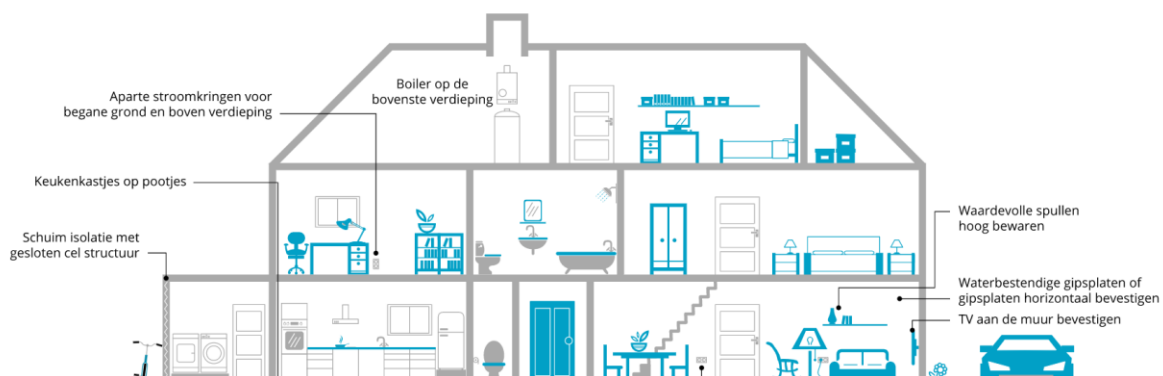
0.300 m
0.00 m

Een ander kenmerk van de FLOODLABEL-website is dat mensen kunnen zien wat voor soort maatregelen ze kunnen nemen om hun huis aan te passen aan overstromingsgevaar. Deze maatregelen variëren van het plaatsen van waardevolle spullen op de bovenverdieping in plaats van op de begane grond tot het waterdicht maken van muren of het verplaatsen van meubilair naar boven. De maatregelen strekken zich uit van eenvoudigere voorbereidingen op overstromingen tot meer technische oplossingen om te voorkomen dat overstromingswater een woning binnenkomt.

TOON KORTE TERMIJN MAATREGELEN

CONTACT MET EXPERT

TOON LANGE TERMIJN MAATREGELEN

De FLOODLABEL tool streeft de volgende doelen na:

1. Vergroot het bewustzijn van overstromingsrisico's bij huiseigenaren

De FLOODLABEL-tool heeft de communicatie en afstemming van informatie naar huiseigenaren verbeterd. Risico-informatie wordt op een begrijpelijke manier gecommuniceerd die is toegesneden op het individuele woonniveau, en die gemakkelijk toegankelijk is voor huiseigenaren om een eerste indicatie te krijgen over hun mogelijke risico.

2. Geef informatie op maat over individuele aanpassingsmaatregelen

De FLOODLABEL-tool vereist gedetailleerde informatie over aanpassingsmaatregelen, afgestemd op het specifieke individuele gebouw, en de juiste interpretatie en vertaling van deze informatie door experts. Om huiseigenaren ertoe aan te zetten om aanpassingsmaatregelen te implementeren, is het nog steeds hard nodig dat een getrainde expert een gedetailleerd plan met de huiseigenaar bespreekt, op basis van de eerste resultaten van de tool.

3. Implementatie van maatregelen stimuleren met een governance aanpak

De FLOODLABEL-tool kan mogelijk lokale overheden ondersteunen om overstromingsrisico's beter in hun beleid te integreren. In het FLOODLABEL-project is gezocht naar voorbeelden en *best practices* van samenwerkingsvormen tussen huiseigenaren en andere stakeholders (verzekeraars, makelaars, waterschappen en gemeenten) om het realiseren van individuele adaptatiemaatregelen te bevorderen.

Meer gedetailleerde rapporten en publicaties van de projectresultaten zijn beschikbaar via onze website: www.uu.nl/floodlabel. Ook een door het VerDuS-platform ondersteunde [video over ons project](#) geeft een impressie van de voornaamste uitkomsten.

Conclusie en beleidsaanbevelingen

Met de FLOODLABEL-tool kunnen huiseigenaren individuele informatie krijgen over overstromingsrisico's en mogelijke beschermingsmaatregelen. Een ander resultaat van het project is dat het bewustzijn van overstromingsrisico's kan worden gestimuleerd door financiële prikkels te combineren met geavanceerdere regelingen voor actieve burgerbetrokkenheid, waarin ook opgeleide deskundigen een cruciale rol blijven spelen.

Er kunnen enkele beleidsaanbevelingen worden gegeven:

- *Publieke sector - verbeter de eigen verantwoordelijkheid van huiseigenaren*

De FLOODLABEL-tool kan de afstemming van overstromingsrisico-informatie in de praktijk mogelijk verbeteren. Maar burgers moeten zich ervan bewust zijn dat deze tool bestaat. Gemeenten worden uitgenodigd om informatie over de tool aan hun burgers door te geven. De eerste verkenningen van het gebruik van deze tool buiten dit project worden momenteel uitgevoerd met verschillende gemeenten in Nederland.

- *Publieke sector (waterschappen, gemeenten) - bouwnormen vaststellen*

Waterschappen en gemeenten kunnen met deze tool mogelijk bouwnormen vaststellen voor overstromingsgevoelige gebieden en hebben zo een toegankelijke manier om mensen in die gebieden te informeren over hun overstromingsrisico.

- *Particuliere sector (verzekeraars, makelaars) - verzekeringspremies ter uitvoering van maatregelen*

De implementatie van de FLOODLABEL tool op nationale of Europese schaal kan mogelijk worden bereikt met behulp van de verzekeringssector. Dit is een discussie die nog in de kinderschoenen staat, maar die nader moet worden onderzocht. Wanneer huiseigenaren bijvoorbeeld hun woningen willen aanpassen, kan dit leiden tot verlaging van de verzekeringspremies, of het kan hogere waarden creëren voor de vastgoedmarkt. Bovendien, als er nog steeds schade in huizen door overstromingen zou zijn, kunnen huiseigenaren op een veel eenvoudigere, snellere en betere manier worden gecompenseerd.

- *Publieke sector samen met de particuliere sector en het maatschappelijk speelveld - innovatiedriehoeken tot stand brengen met andere belanghebbenden*

FLOODLABEL kan betrokkenheid opwekken en partnerschappen tussen belanghebbenden vergroten met als doel robuuste, lange termijn maatregelen te implementeren voor een grotere veerkracht van steden. Het bereiken van lange termijn engagement van belanghebbenden is een moeilijke taak. Door gebruik te maken van de tool die in dit project is ontwikkeld, kunnen belanghebbenden beter worden geïnformeerd over de voordelen van het implementeren van maatwerk maatregelen die individuele gebouwschade verminderen en die bijdragen aan cumulatieve effecten op overstromingsbestendigheid op stadsniveau.

Het langetermijnperspectief van het FLOODLABEL-project is dat de ontwikkeling van de FLOODLABEL-tool en de governance aanpak daar omheen kan leiden tot een Europees overstromingslabel dat via het JPI Urban Europe-netwerk kan worden verspreid om steden en regio's in heel Europa te beïnvloeden. Door het huidige FLOODLABEL-prototype op te schalen, kunnen ook bredere lessen worden getrokken voor andere Europese regio's die momenteel werken aan de implementatie van strategieën voor aanpassing aan de klimaatverandering als gevolg van overstromingsrisico's. Een toegevoegde waarde op lange termijn van internationale samenwerking is dat in de toekomst het FLOODLABEL-prototype ook kan worden aangenomen voor andere soorten natuurrampen (bijvoorbeeld lawines, aardbevingen, etc.).

Deze beleidssamenvatting is tot stand gekomen met dank aan Noa Hamacher en Karin Snel.

Praktische gegevens en contact

- Looptijd: 2017-2020
- Financieel mogelijk gemaakt door JPI Urban Europe en VerDuS SURF
- Projectleiding: prof. dr. Stan Geertman (Universiteit Utrecht)
- Uitvoerende onderzoekers: dr. Patrick Witte (Universiteit Utrecht), Karin Snel MSc (Universiteit Utrecht), dr. Thomas Hartmann (Wageningen University & Research)
- Partneruniversiteiten: Universiteit Gent (België), BOKU Wenen (Oostenrijk)
- Praktijkpartners: Nelen & Schuurmans, Leskens Water & Klimaat, Vlaamse Milieu Maatschappij, Hochwasserkompetenzentrum
- Website: www.uu.nl/floodlabel
- Contact: dr. Patrick Witte (p.a.witte@uu.nl)

